

Ceskoslovenský týdeník-Evropské vydání Tschechoslovakische Wochenzeitung-Europäische Ausgabe

AMERICKE LISTY: Vychází každý pátek • Vydává a tiskne: Universum Sokol Publ. • Vedoucí redaktor: Josef Martínek • Evropský redaktor: Miroslav Fišera • Adresa redakce: AL, Postfach 3, 8027 Zürich
Roční předplatné S. Fr. 50.00.

AMERICKE LISTY: Erscheint jeden Freitag • Herausgeber: Universum Sokol. Publ. Chefredakteur: Josef Martínek • Redakteur für Europa: Miroslav Fišera • Anschrift der Redaktion: AL, Postfach 3, 8027 Zürich • Abonnement: S. Fr. 50.00 (jährlich).

GREGRÜNDET 1874 (New Yorkské Listy) • MONTAG, den, 24. JUNI 1974 • POSTFACH, 3 8027 ZÜRICH, (SCHEWEIZ) Nr. 25. • PREIS S. FR. 1.00

S ČÍM SOUHLASÍME...

SOVĚTSKÁ ODPOVĚď NA KISSINGERA

Není tajemství, že Kissingerův úspěch na Středním východě překvapil, poděsil a ohromil Kreml. Žárliví sovětské vůdci, rozmrzelí ztrátou prestiže na Středním východě, několikrát poslali v choullostivých fázích jednání o příměří zahraničního ministra Andreje Gromyka do Sýrie, aby nadělal tolik škody, kolik jen může. Pro budoucí mírové vyhlídky je zvláště zlověstné, že Gromyko při těchto příležitostech vynaložil mnoho úsilí, aby povzbudil horkokrevné radikály, kteří řídí politickou a teroristickou činnost palestinských uprchlíků. Tyto statistice nešťastných, rozhořčených a zoufalých arabských vysídlenců představují nejvyšší překážku na cestě k pořádku, stabilitě a míru v této oblasti.

Izrael se odmítl zavázat, že zmírní jejich osud. Po celou generaci je arabští vůdci udržovali v bídě, aby mohli podněcovat vášně proti Izraeli. Tato situace je jakoby udržená na objednávku profesionálních buřtářů, kteří využívají nespokojenosti, a agitátorů v Moskvě. Komunisté dosud chytře odmítali definovat, o jakých "právech" v této souvislosti mluví. Extrémní živly mezi uprchlíky žádají úplné navrácení všeho majetku, který Arabové ztratili nebo opustili v Izraeli od roku 1948 — což je podmínka — již Izrael nemůže přijmout, nechce-li ohrozit svou existenci.

Události posledních dvou desetiletí ukazují, že se Sovětský svaz všemožně snažil prodloužovat neklid a rozvat na Středním východě, aby mohl v této oblasti zvětšovat svůj vliv. Proč by měl nyní Sovětský svaz tento kurs změnit?

Daily News

VELIKOST NEBEZPEČÍ

Poslední rozhodnutí o míru na Středním východě padne ve Spojených státech a v Rusku. V době, kdy vzrůstá hrozba nukleární války, jsou tyto velmoci zbrojnicí Izraelců a Arabů.

Vojenští teoretikové mají na zřeteli, že se po loňské říjnové válce Izrael i bojovné arabské státy opět po zuby vy-zbrojily. Právě tak zřejmý je

fakt, že Spojené státy a Sovětský svaz dodaly svým přátelům na Středním východě některé velice moderní, technicky složité zbraně, které zaručují, že příští válka bude zhubnější než poslední. Dále R. Tahtinen, ředitel odboru zahraniční a branné politiky v organizaci American Enterprise Institute, mluvil o otázce arabsko-izraelské vojenské rovnováhy po říjnu loňského roku. Rekl: "Hlavní poučení je, že každý nový výbuch nepřátelství na Středním východě se odehrá na vyšší a nebezpečnější úrovni válečného střetnutí a stále více přiblíží supervelmoci k válečné konfrontaci".

V této analýze byl detailní výčet mnoha druhů zbraní, kterých soupeři na středním východě užívali na zemi, ve vzduchu a na moři. Jako příklad stále větší technické vyspělosti výzbroje sloužily rakety a elektronické protiraketové obrany. Kdykoli Arabové přišli s technickou novinkou, obrátili se Izraelci na Spojené státy, aby dostali ještě lepší výzbroj. Kdykoli americké dodávky zlepšily izraelskou techniku, Arabové se obrátili na Sovětský svaz, aby také dostali modernější zbraně.

Sovětský svaz dodal Egyptu i Sýrii rakety typu "Scud", které mají dosah 180 mil a mohou nést nukleární hlavice; Izrael má nejméně šedesát raket typu "Jericho", které mají dosah 300 mil a jsou zřejmě určeny pro nukleární válku.

Spojené státy dodaly Izraeli tak výtečné věci jako je návratný bombardovací systém, televizně řízená raketa, televizně řízená bomba a elektrooptický systém, který rozezná přitele od nepřítele na vzdálenost 2,6 mil.

Má se za to, že Izrael má vlastní nukleární kapacitu; počítá se s tím, že kdyby byla nová válka, použily by obě strany, aby odvrátily porážku, určité všech zbraní, které mají nebo které mohou dostat od Spojených států nebo od Ruska.

Daily News

CITAT

"Podivné na nynějším světovém zápase je to, že my žijeme v míru se svými nepřáteli, zatím co naši nepřátelé jsou ve válce s námi".

J. D. Lodge, bývalý americký velvyslanec v Argentíně a guvernér státu Connecticut

II.

Posledně jsme začali úvahu o Watergatské aféře. Pokud právní viny prezidentovy se týká, řekli jsme, že na rozdíl od tak mnohých budeme čekat na výsledek soudního řízení, které má zjistit fakta. Jestliže prezident pak vskutku bude obžalován, ptali jsme se, kdo bude soudit koho, a odpověděli jsme si, že politické budou soudit politika. Podle ústavy sněmovna reprezentantů obžaluje presidenta a senát ho bude soudit. Obě tyto instituce jsou sbor mužů, kteří po celý svůj veřejný život byli zapleteni do politických zápasů. Ptali jsme se, jak pravděpodobné je, že při této příležitosti psychologie a návyky politického zápasu s nich spadnou. Jestliže někdo řekne, že ovšem, ovšem spadnou, budeme si myslet, že se nehodí k tomu, aby psal dějiny americké politiky. Jestliže však se připustí, že ano, že Watergatská afé-

Ferdinand Peroutka

ra je také nebo je zejména politický děj, pak vzniká právo ptát se, je-li to dobrá politika, která už tak dlouho bouří americkým životem. V amerických politických základech je určitá nesrovnalost. Bud' zvyk nebo něco jiného činí nemožným, aby amerických prezidentem stal se někdo, kdo není zároveň vůdcem jedné ze dvou amerických politických stran. Ve státech, v nichž bud' existuje král, nebo kde prezidentem může se stát nestraník, denní politikou se zabývá ministerský předseda, představitel jedné z politických stran.

Král nebo nestraník na presidentském stolci jen někdy zasahují a korigují. V americkém systému ministerský předseda neexistuje, zde v rukou prezidentových je sloučená funkce presidenta i funkce ministerského předsedy, a prezident má být nestraník i straník. Roku 1952 Dwight Eisenhower, vrchní velitel amerických armád v

druhé světové válce, měl největší příležitost stát se prvním nestranickým prezidentem. Ale i on se musel podrobit zvyku, zvolil si Republikánskou stranu jako svou a kandidoval za ni. Má tedy americký prezident vyhovět různým očekáváním.

Má být nad stranami, ale zároveň se ví, že nebude, poněvadž je, musí být, vůdcem politické strany. Anj dva zasloužili američtí presidenti, Roosevelt a Truman, nebyli

(Pokrač. na str. 3)

Zukov mrtev

Marsál Georgij K. Žukov, "ruský Eisenhower", jenž v roce 1945 přivedl Rudou armádu do Berlína, zemřel v Kremelské nemocnici na srdeční mrtvici ve věku 77 let. V době naší uzávěrky Moskva zprávu dosud oficiálně nepotvrdila. Žukov byl čtyřnásobným nositelem titulu Hrdina SSSR.

UŠETŘIT ŽIVOT!

Sofijský městský soud odsoudil 1. června k trestu smrti zastřelením Henrika Natana Schpetera, jehož shledal vinným ze špionáže. Jak téhož dne oznámila bulharská agentura BTA, Schpeter je 53-letý bulharský občan a povoláním ekonom. Pracoval údajně několik let pro zahraniční zpravodajské služby, od nichž dostal zaplacené. Agentura BTA dodala, že byl nalezen dostatečný průkazný materiál a že Schpeter plně doznal vinu. Zda se odsouzený odvolal proti rozsudku, jak je v takových případech obvyklé, či zda byl rozsudek už proveden, není známo. Schpeter byl asi od roku 1961 pracovníkem Ekonomického ústavu bulharské akademie věd. Bulharské sdělovací prostředky se od roku 1965 o něm nezmínily.

Později pracoval šest let u Spojených národů v New Yorku a u jejich přidružené Organizace pro průmyslový

rozvoj se sídlem ve Vídni. Třicet amerických ekonomů poslalo telegram bulharským vůdcům se žádostí, aby ušetřili život bývalého ekonomu Spojených národů. K signatářům petice, k níž dal podnět vydavatel a šéfredaktor amerického časopisu pro hospodářské záležitosti "Challenger", Myron Sharpe, patří mimo jiné bývalý velvyslanec Spojených států v Indii, John Kenneth Galbraith, profesor Massachusettského technologického ústavu a nositel Nobelovy ceny za ekonomiku Paul Samuelson, švédský ekonom Gunnar Myrdal a bývalý předseda ekonomické rady Bílého domu ve Washingtonu, Walter Heller. Jak sdělil iniciátor petice, vydavatel Sharpe, telegram byl adresován předsedovi státní rady, předsedovi rady ministrů a ministru zahraničí Bulharské lidové republiky a zní takto: "Věci americko-bulharského přátelství po-

slouží, bude-li život Henrika Natana Schpetera ušetřen.

Rovněž výbor personálu Spojených národů apeloval na bulharského ministra zahraničí Petara Mladenova, aby byla Schpeterovi udělena milost "z čistě humanitních důvodů". Podobné apely poslal také Mezinárodní svaz pro lidská práva, jakož i Amnestijní internacionála. Svaz vyzdvihl v telegramu, poslaném předsedovi rady ministrů Todoru Živkovovi, že je zásadně proti trestu smrti a požádal o odklad výkonu trestu a o revizi rozsudku.

Oznámení čtenářům

Vzhledem k zaměstnaneckým dovoleným budete se muset, milí čtenáři, po dva týdny obejít bez Amerických Listů. Nevýjdou 1. července a 8. července. Další číslo tedy dostanete do rukou s datem 15. července.

O ČESKOSLOVENSKU

Ochrana národního parku

Správa Tatranského národního parku zavedla od 1. června značná omezení soukromé dopravy v některých oblastech této přírodní rezervace. Zákaz se zatím týká Hrebienku, Popradského plesa a Sliezskeho domu, ale bude postupně rozšířen i na jiné oblasti. V těchto částech má být prostor vyhrazen jen pěším turistům a částečně tu bude fungovat veřejná doprava. Největším problémem zatím je vybudovat na příslušných místech (přístupových cestách) tak rozsáhlá parkoviště, která by zvláště o svátečních dnech zvládla nápor turistů.

Výročí turbin

Plzeňská Škodovka oslavila 70. výročí výroby parních turbin, které jsou dnes v provozu v 39 zemích na celém světě. První parní turbinu sestrojili škodováci v r. 1904 na základě výpočtů francouzského profesora Rathaua. Od té doby jich vyrobili téměř 1600 o celkovém výkonu 20 milionů kilowattů — což je dvojnásobek kapacity, instalované ve všech čs. elektrárnách.

Sklo z Harrachova

Závod Krystalex v Harrachově vyrobí denně přes 6000 sklářských předmětů. Továrna vyrábí už od r. 1712 především vinné servisy a "napoleonky" — na koňak. Celých 90% výroby jde dnes na export. V závodě nedávno dokončili doplňky pro historický servis holandské královny Juliany.

Filharmonie v Japonsku

Česká filharmonie pobývala na zájezdu v Japonsku. Už po třetí tu předvedla skladby B. Smetany, A. Dvořáka, L. Janáčka a B. Martinů. V Tokiu zahráli filharmonici celou Mou vlast.

Výstava o hudbě

V rámci Roku české hudby byla otevřena v Praze v paláci U Hybernů výstava historických exponátů. Lze tu vidět staré hudební nástroje, taktovky a notové zápisy. Na výstavě se konají koncerty, převážně mladých umělců.

Koncert v Jabkenicích

Ke 150. výročí narození Bedřicha Smetany se konal v obci Jabkenicích, sklada- telově rodné obci, koncert, na němž se představilo 18 pěveckých sborů s 1000. pěvci. Na pořadu byla samozřejmě díla Smetanova.

Málo právníků

V ekonomické oblasti existuje v Československu naprostý nedostatek právníků; v právních odděleních různých podniků je neobsazeno na 1800 míst. V oblasti zemědělských práv juristická služba prakticky neexistuje. Zbývající podnikoví právníci jsou většinou staří (celá třetina mezi 51 a 60 lety). Současný stav je jen svědectvím zbytečnosti této služby v centrálně řízeném hospodářství, kde stejně platí jen ústřední direktiva.

Zemřel J. Kroha

Ve věku 81 let zemřel v Praze národní umělec Jiří Kroha. Na Vysokém učení technickém v Brně vychoval řadu předních čs. architektů. Patřil i sám k významným tvůrcům moderní urbanistiky, pracoval i v divadelnictví a v jiných výtvarných oblastech. Už od dob první republiky se hlásil ke komunistické straně. Za nacistické okupace byl vězněn v koncentračních táborech Dachau a Buchenwald.

Atletika v Praze

Rada Evropské atletické federace rozhodla na svém zasedání v Římě, že dějištěm mistrovství Evropy v lehké atletice pro rok 1978 bude Praha. Čs. atletický svaz, který onoho roku oslaví 80 let své činnosti, uspořádá takový podnik poprvé v Československu.

Likvidace polomů

Na Českomoravské vysočině způsobila letošní lednová ná- mraza velkou škodu na lesním porostu. Došlo k řadě polomů. Z 800.000 plnometrů kalamitního dřeva je však zatím zpracována jen asi třetina. Práce přerušila opět v květnu velká víchřice. Místní orgány povolaly na pomoc i pracující z místních závodů a studenty. Má se hlavně zabránit rozmnožení dřevokazného hmyzu.

NEJSMUTNĚJŠÍ MĚSTO EVROPY

Americký novinář David S. Broder navštívil Československo. A na rozdíl od mnoha svých západních kolegů, kteří s naivním překvapením píší o tom, jak je tam klidno, jak jsou lidé dobře oblečení a jak nejsou hladoví a nerebelují, Broder se podíval pod povrch zdánlivě klidného a k okolnostem netečného života československých lidí. Článek, který přetiskujeme z Washington Post, nazval autor výstižně: Pod povrchem je srdcovoucí smutek . . .

Praha musí být nejsmutnější město v celé Evropě, — ale na povrchu to není vždycky vidět. O půl dvanácté v noci se stovky mladých vyhnou z biografu na Václavském náměstí. Právě shlédli americký film Hallo Dolly. Míří nahoru, ke stanici zbrusu nového metra, které je čisté a vysoce automatizované, měří zatím sedm a půl kilometru a má dvanáct mrmostových stanic.

Šest hodin před tím ještě mohli tytéž dlouhohlavé, odzínované hochy a dívky a množství jejich přátel vidět, jak bloumají uličkami Starého města s kornouty zmrzliny. Pokud byli v párech, objímali se s nesmírnou pohr- davostí ke kárávým pohledům starší generace.

Tohle ovšem — tyto chvíle spontánnosti a bujarosti — jsou jen jakoby pestré skvrny na celkové šedi dnešní Prahy. Co bije nejvíce do očí jsou doslova pavučiny lešení. Kovové trubkové lešení a pláty plechu, nezbytná součást výstavby podzemní dráhy způsobily, že se z ulic ve středu města stalo pro chodce hotové bludiště. Staleté fasády, krásná průčelí, která činila z Prahy architektonický poklad, jsou zakryta dřevěnými deskami, které je mají ochránit proti vibracím podzemních výkopů. A lešení pokrývají také velmi pomalu rostoucí stavby administrativních budov, hotelů i bytů, jichž je tak zoufalý nedostatek.

"V Praze je všechno podepřené", říká nejnovější místní vtip, "věčné vlády." Ty úzké průchody mezi stavebními konstrukcemi jsou pro Pražany symbolem jejich užoučké osobní svobody. Šest let poté, co se hromadně do Prahy vevalily ruské tanky a ukončily Dubčekovo osmi- měsíční období reformy, je dnes Československo patrně nejpolicejnějším státem v Evropě. Sovětské vojáky vidíte v ulicích daleko hojněji než v kterémkoli jiném satelitním státě. Západní tiskoviny nesmí kolovat a svoboda cestovat, dokonce do socialistických zemí je velmi omezená.

A přestože v nejbližších týdnech patrně dojde mezi Československem a Spojenými státy k podpisu dohody o některých finančních vyrovnáních a o spojení rozdělených emigrantských rodin, američtí diplomati a novináři zde zatím neviděli žádné náznaky nějaké ochoty zlepšit v rámci détente také osobní i profesionální československo-americké vztahy. S nekonečně větší ochotou se v tom směru setkávají jejich kolegové v ostatních zemích moskevského bloku.

A jestliže platí, že ani ten nejmenší náznak svobody se nevrátil do země, která proslula v minulosti svou demokracií, pak platí dvojnásob, že byste v Praze marně hledali nějaké stopy po prosperitě. A přece bývalo Československo hospodářsky nejvyspělejší zemí střední Evropy.

Nicméně vláda Gustava Husáka vydává statistiky, které mají zaimponovat. Vykládá se v nich o "pěťadvaceti vítězných letech komunistické vlády v Československu". Propaganda říká: "Dosažené úspěchy dokazují, že všechny materiální a duchovní hodnoty mohou vzkvétat a plně se rozvíjet pouze v tomto socialistickém systému — který je postaven na základně stálého pokroku a rozvoje . . ."

Není to, ovšem, tak naprosta lež. Jedete-li na východ od Prahy, Moravou a Slovenskem, najdete dosti důkazů o nových investicích do dálnic, nafto a plynovodů, továren, bytů a hotelů. Bratislava, například se v určitém smyslu podobá — v malém měřítku — Houstonu v Texasu. Ale Praha, která si říká "zlatá", jakoby byla režimem trestána za slavnou minulost a za svou někdejší intelektuální svobodu.

Můžete vidět za výklady přepychové zboží, ale jen za výlohami obchodů, které prodávají za tvrdou valutu krásné výrobky cizím turistům. Obchody, které prodávají za československou měnu, jsou zásobeny bídně.

Není proto divu, že v Praze, daleko víc, než kdekoli jinde, chodí za cizinci lidé a chtějí koupit dolary. Nabízejí za ně spousty korun. Pozoroval jsem Čechy, jak stojí přes hodinu u výkladů obchodu, který prodává za tvrdé valuty, a v jejich pohledu bylo tolik smutku a touhy, že se to nedá popsat. Týž pohled — plus v mnoha případech slzy — jsem viděl na koncertě v Týnském chrámu, kde zpíval Drazdanský chlapecký sbor a ve Smetanově síni na koncertě amerického pianisty Garricka Ohlssona.

Na Pražské jaro, světoznámý hudební festival, přijelo hodně zahraničních turistů, ale slogany turistických kanceláří, jakoby si dělali z lidí legraci. Britské aerolinie mluví o letu: "London — nonstop", ale pražský student, který by chtěl pokračovat ve studiu na britské universitě, nemůže, vláda ho nepustí. "Jsme tu jako zvířata v zoologické zahradě", řekl nedávno český profesor svému americkému kolegovi. "Můžete se na nás přijet kdykoli podívat. Ale my z klece nesmíme . . ."

Proto je Praha — se svou klecí z lešení — tak nekonečně smutná . . .

Kde vzít kov?

Čs. strojírenská výroba se má během tohoto a příštího desetiletí zvýšit na čtyřnásobek. Ale v téže době bude mít k dispozici jen dvojnásobné množství kovů. Zvláště špatné je to v ČSSR s ušlechtilou a legovanou ocelí, jejíž podíl z celkového objemu výroby činí pouze 8%. Také síla válcovaných plechů (pro zastaralou výrobu) silně kolísá. V plánu je proto výstavba několika závodů na Kladně a v Ostravě, které mají tyto nedostatky vyrovnat.

Na výlet do Alžírsku?

ČEDOK nabízí čs. turistům — ovšemže těm, kterým bude povolen ministerstvem vnitřní výjezd z republiky — 15-denní zájezdy do Alžírsku. Letí se tam i zpět s dvěma možnostmi: buď celé dva týdny u moře nebo 8-denní autokarový zájezd ve vnitrozemí a zbytek u moře. Pobyt v hotelových pokojích se sprchami stojí kolem 6000 korun. Jezdí se od června do října.

AMERICKÉ LISTY, československo-americký týdeník. — Vydává a tiskne Universum Sokol Publications, Inc., 283 Oak St., Perth Amboy, N. J. 08861. — Nevyžádané rukopisy se nevracejí. — Veškerá tisková práva vyhrazena. — Roční předplatné švýcarských Fr. 50.00 nebo ekvivalent.

AMERICKÉ LISTY, Czechoslovak-American weekly. Published and printed by Universum Sokol Publications, Inc., 283 Oak Street, Perth Amboy, N. J. 08861. — Rights of republication of all materials herein are reserved. — Yearly subscription S. Fr. 50.00 or equivalent.

ZAJÍMÁTE SE O DĚNÍ V ČESKOSLOVENSKU? ZAJÍMÁ VÁS, CO SE DĚJE VE SVĚTĚ?

Čtete anglické, německé, francouzské nebo jiné cizojazyčné časopisy. Zjistíte, že doba, kdy věnovaly hodně místa Československu, pomalu, ale jistě mizí. Je to škoda. Ta malá země v srdci Evropy nejenže byla, ale stále je bolavým místem světa a jeho svědomí. Podrobné informace o událostech v Československu z hlediska rámce mezinárodního dění, informace leckdy unikátní, které v žádném jiném tisku nenajdete, přináší pravidelně náš týdeník. Není-li vám osud bývalé vlasti lhostejný, stanete se čtenářem Amerických Listů.

Zde odstříhnete a zašlete na adresu:

AMERICKÉ LISTY,

Postfach 3, 8027 Zürich/Schweiz

Přihlašuji se za odběratele "Amerických Listů" a předplatné zaplatím poštovní složenkou (celoročně, pololetně, čtvrtletně. Nehodící se škrtněte. Roční předplatné S. Fr. 50.00, pololetní S. Fr. 25.00, čtvrtletní S. Fr. 13.00 nebo přepočít v jiné měně. Předplatné je možno uhradit i šekem nebo money order.

Jméno:

Adresa:

President a jeho soudcové

(Pokrač. ze str. 1.)

nad stranami — jeden obratně, druhý vášnivě. Jednu chvíli bylo Rooseveltovi vyhrožováno, že bude obžalován a souzen za to, že se snažil přebudovat Nejvyšší soud ve prospěch své Demokratické strany. Když Watergatská aféra vypukla, dávní a vytrvalí Nixonovi odpůrci si vybrali jednu polovinu americké skutečnosti. Žádali vidět, jak prezident se chová jako vzor nestrannosti, která nikdy nebyla. Může být pokládáno za jisté, že Nixonovi aféra dělala starosti jakožto povinnému vůdci politické strany. Takovou starost o dobro své strany měli všichni američtí presidenti před ním.

Pokud víme, president Nixon není zatím viněn z toho, že sám sestavil skupinu odhodlaných jedinců, aby se vloupala do ústředí Demokratické strany a objevila tam tajemství, jestliže existují. Je obžalován marněji, z toho, že, když se o aféře dozvěděl, snažil se ji pokud možno zakrýt, aby jeho strana neutrpěla škodu. V některých jeho odpůrcích politický puritanismus náhle nabytí takové převahy, že se jim chce zdát, neho vskutku se jim zdá, že president měl sám ihned učinit trestní oznámení na své věrné přívržence.

I když se to blíže nerozvádí, celkem se připouští, že je jedním z amerických politických zvyků, aby jedna strana pátrala po tajemstvích strany druhé. Reportéři, cele zaměstnaní sháněním detailů pro obžalobu presidenta, přece jsou tak zaujati svým detektivním zaměstnáním, že nemohou úplně smlčet, co vědí. Asi proti své vědomé politické vůli zmínili se o tom, že ve stejné době, kdy Watergatský přepad byl osnován, v Kalifornii byla aféra podobného druhu, jen s tím rozdílem, že v tomto případě Demokratic-

ká strana pátrala po tajemstvích strany Republikánské. Byl prý v tom zapleten bývalý důvěrný spolupracovník presidenta Kennedyho, a nějaká žena prý byla svedena.

Avšak vedení velkých novin rozhoduje, který ohníček má být rozdmýchán, a tato indiskrece reportérů byla pomínuta jako k věci nepatřící vědomost.

Watergateská aféra nabyla zvláštního rázu, když vyšlo najevo, co nikdo netušil: důvěrné hovory presidenta Nixonova s jeho nejbližšími spolupracovníky byly natočeny na zvukových pásech. Zůstává záhadou, proč vlastně. Dva presidenti před ním, Kennedy a Johnson, také dali natočit některé své rozhovory na zvukový pás, ale jen při vybraných příležitostech, když mluvili o něčem choulstivém s cizím diplomatem nebo s tím nebo oním domácím politikem a kladli váhu na to, aby jejich stanovisko v důležité věci zůstalo přesně zachováno. Po té stránce, řekněme po stránce důstojnosti, rozhovory ty byly předem redigovány. Žádná taková redakce pro Nixonovy zvukové pásy. V těch na hromadu je nasypáno všechno, jak lidé se vyjadřují, když jsou spolu sami a mluví v privátních tónech, když president, jak dělává, snad položil nohy na stůl a mluvil z této posice.

Není pravděpodobno, že těmi rozhovory president zamýšlel imponovat budoucnosti. Spíše to vypadá, jakoby někdy zvukové zařízení v Bílém domě běželo od rána do večera a chytalo, co kdo řekl. I když nyní mínění jsou ostře proti sobě postavena, přece se příbližně uznává, že presidentský úřad je takového rázu, že musí mít své stránky, které nejsou každému přístupny. Všichni členové senátu a sněmovny reprezentantů mají svá tajemství, ale poněvadž mají naprosto jiný poměr k zvukovému zařízení, jejich tajemství zůstávají tajemstvími. Když však vyšetřovací výbor kongresu se zmocnil Nixonových tapů, diskretnost presidentových jednání, která se ne vždy týká jen Watergatu, je tak chráněna jak by byla na Times Square. Mladí advokáti vyšetřovacího výboru, kteří se tak velice podobají mladým advokátům z Nixonova okolí, s gusem poroučejí: chceme ještě pa-

desát, sto, dvě stě tapů! . . . Když je dostanou, člen vyšetřovacího výboru přehrává dobytý tape svým večerním hostům, aby je pobavil.

Ti, kdo se zastávají presidenta, bývají utrápeni. Někteří z nich resignovaně dospěli k názoru, že Nixon si pořizoval zvukové záznamy svých ležérních rozhovorů z jediného možného důvodu: z hlouposti. Vyjádřili toto své mínění i veřejně.

Na druhé straně však existence těchto zvukových záznamů mohla by před objektivním forem hrát velkou roli v generální otázce Nixonovy viny. I když se to vědomě nebo nevědomě přehlídí, jejich existence může být uvedena jako nejsilnější argument pro nevinu. Bud' je to tak — anebo Nixon byl první spiklenec, který si dal své spiknutí zvukově fotografovat, dáváje si tak záležet, aby důkazy proti němu nepominuly. Spikneme se, pánové, ale žádné šeptání v koutě, mluvíme pěkně hlasitě, aby tape to mohl zachytit. Podle normálního myšlení president, kdyby se chystal spáchat přečin, mnohem spíše by byl rozkázal, aby zvukové zařízení bylo na nějakou dobu vypnuto, a ještě by se šel osobně přesvědčit, zda se tak stalo. Uprostřed mnoha nejistot můžeme aspoň to pokládat za jisté, že president si nepořídil tyto zvukové záznamy, aby svým odpůrcům ušetřil práci a aby obžalobu proti sobě jim poдал jako na talíři. Z toho je možno nebo nutno vyvodit, že právem nebo neprávem, rozumně nebo nerozumně, president obsah rozhovorů těch pokládal celkem za nevinný.

A byl ještě jeden rozruch. Dotud neznámý dr. Elsbeg byl zaměstnán ve firmě — která má přístup k důvěrným dokumentům ministerstva vojenství. Mohl slídit v tomto prostředí. Není známo, zda po dlouhém nebo krátkém uvažování dr. Elsbeg tajné dokumenty ofotografoval a donesl kopii do New York Times. Citujeme z Tolstého "Vojna a mír": "Chť, abych věřil, že je povinností každého čestného muže jít proti vládě, i když jí přísahal věrnost". To bylo roku 1810 a proti carismu, ale tento děj se opakuje, asi také proto, že určité psychologické založení a nutkání v jedincích se také opakuje. Jestliže hlavně na psychologii je lince záležet, pak všechny vlády jsou si rovny a stejná vzpoura se může zdvihnout proti carismu i proti demokratismu.

Dr. Elsbeg byl postaven před soud, osvobozen a jako nová morální autorita připojen k hlavním karatelům Ameriky. Jeho sláva vzrostla, když se objevilo, že jakási četa, podobná té, jež se vloupala do Watergatu, se vloupala do archivů psychiatra, s nímž

dr. Elsbeg se často radil o svých vnitřních problémech.

Stopy nyní opět vedly do Bílého domu. V tomto případě však presidentský úřad se choval spíše útočně než zkroušeně. Na obvinění, že president pronásleduje opozici, jeho hlavní spolupracovníci odpovídali, že některou opozici president musí hlídat nebo pronásledovat, poněvadž pro své výjimečné postavení má právo i povinnost zakročovat ve věcech, ve kterých jiní nemohou nebo kterým se vyhýbají. Bylo známo, že určitá opozice pěstovala vřelé styky s nepřítelem, s nímž Amerika byla ve válce, a v sídelním městě strhávala americké vlajky a vyvěšovala vlajky Severního Vietnamu. A udržovala se pověst nebo informace, že téhož dne, kdy dr. Elsbeg donesl kopii tajných vojenských spisů do New York Times, jedna byla dodána také sovětskému vyslanectví.

Tu strana presidentova se ptá, zda nezbyvá nic jiného než každou činnost každé opozice trpně snášet, i když jejím působením sovětsští špióni se stávají celkem zbytečnými. Ale určitá část opozice takové úvahy nepřipouští, zdá se jí, že jdou proti duchu času. Podle jejího názoru Amerika nejlépe obstojí v této době, jestliže odzbrojí hmotně i duševně. Jen toto prý je rozumné a ušlechtilé. Dr. Elsbeg byl soudem osvo-

bozen. Celá řada otázek se hrne. Získává člověk imunitu v tom okamžiku, kdy se vysloví, že ho pudilo jeho soukromé svědomí? Platí to jen pro dra. Elsbega nebo i pro každého jiného, pro miliony? Jestliže to platí pro každého, pro miliony, co bude? Nebo směji být vyzrazována jen státní a vojenská tajemství, ale ne výrobní tajemství soukromých firem? Povídatost a nediskrece se už — i bez Elsbega — vyvinula v chorobu amerického veřejného života. Bývá něco komického v tom, jestliže některá jednání ještě jsou prohlašována za tajná, poněvadž už za hodinu se ví.

"Podle vážného pramene. . . píší pak noviny. Opět bez ohledu na mnohem vážnější případ Elsbegův — mají tyto "vážné prameny", tyto nositelé epidemie být úplně necháři na pokoji? Podle některých: proč vlastně ne? je přece známo, že nastalo přehodnocení hodnot. Podle jiných: kdo je oprávněn je nechat na pokoji?

At' o cokoli se v přítomné bouři bojuje, bojuje se také o význam a funkci presidentského úřadu, jemuž konstituce dala zvláštní postavení vedle kongresu a Nejvyššího soudu.

(Budeme pokračovat.)

Psáno výhradně pro Americké Listy. Copyright autor a Americké Listy.

ROPA TEČE DO VODY

Tak byl nadepsán článek v pražských Zemědělských novinách koncem května. Líčilo se v něm, že Český geologický úřad je až stokrát do roka volán na pomoc při havarijním úniku ropy. Většinou se tak, jak se tu psalo — děje z nedbalosti, hostejnosti a krátkozrakosti. Konkrétní příklady: V květnu 1971 došlo technickými závadami v kotelně lázni Libverda k úniku 1000 litrů lehkého oleje do minerálních pramenů. V roce 1968 a opakovaně v roce 1972 unikly netěsností podzemních nádrží v prostoru nového ruzyňského letiště v Praze letecké pohonné hmoty, které zamožily domácí studny v obci Kněževě a blízké prameniště, jakož i Unětický potok. Dosud provedené záchranné práce stály čtvrt milionu korun. Značné starosti působí bratislavský Slovnaft, kde ropné produkty znečistily městský vodní zdroj. Do okolí Žitného ostrova uniklo 100.000 kubiků ropy takovým způsobem, že omezení havárie na prostor továrny bude možné až po 10 letech. Také 7 automobilky v Mladé Boleslavi unikl benzín do podzemních vod. V Olomouci způsobil benzínový sklad znečištění vody ve studni pivovaru a v studni továrny Sigma, kde došlo k výbuchu, jenž zranil dva dělníky. Přes usilovné záchranné práce — které trvaly 2 a půl roku, ne-

mohlo být zamoření likvidováno, protože za 50 let existence skladu byly horniny silně znečištěny a stále dochází k rozpouštění absorbovaných ropných produktů. Čeští geologové, kteří se zatím jako jediní snaží o ochranu vodních zdrojů před znečištěním, upozorňují stále důtklivěji, že čisté vody v českých zemích — označovaných za "střechu Evropy" — ubývá. Přitom k zamoření stačí nepatrné stopy: cisterna o 10.000 litrů dokáže znečistit až 10 miliard litrů vody. Při úniku do podzemí se situace ještě komplikuje — protože asanace je pak zdlouhavá a nákladná. Přitom se počítá do roku 1980 s 500 haváriemi ročně. Náklady na asanaci a průzkum zamoření podzemních vod do r. 1976 činí asi 400 milionů korun. Český geologický úřad však žádá, aby byla zřízena nová odborná instituce, která se věci bude soustavně zabývat.

Konec ocelárny

Počátkem června skončil provoz v martinských pecích mostecké ocelárny. Po 58 let se tu vyráběla především betonářská ocel a válcovaný materiál. Stará továrna ustupuje novému uhelnému ložisku. Její pracovníci přecházejí hlavně do Chomutovských válcoven trub a železa, jakož i do jiných závodů na Mostecku.

Východní normy

Letos na jaře zavedl výkonný výbor Rady vzájemné hospodářské pomoci tzv. mezinárodně závazné společné normy, tedy technické parametry, které platí v určitých výrobních oblastech pro všechny státy moskevského bloku. V sovětských snahách o ekonomicko-politickou integraci své sféry vlivu by to měl být další krok k jejímu zintenzívnění. Ale dosavadní čs. zkušenosti dokazují, že jde — jako v mnoha podobných direktivních opatřeních, nařízených z centra — o zcela fiktivní směrnice. Národní okolnosti si pak stejně vynutí změnu normy a tím — jak se zatím vždycky ukázalo — naruší předpokládanou jednotu. Schválený statut norem bude ještě dlouho (ne-li navždy) jen předmět teoretických diskusí.

Spolupráce universit

Ve Varšavě byla uspořádána 5-denní vědecká konference k problémům moderních slovanských jazyků a literatur, pořádaná společně tamní a pražskou Universitou Karlovou. Spolupráce se samozřejmě soustředí na výzkum kulturních styků čs.-polských, ale zasahuje i do ostatních slovanských oblastí.

EVROPA NANOVO

Zpráva Reutera o zasedáních jednak ministrů zahraničí, jednak ministrů zemědělství Evropského hospodářského společenství v Lucemburku praví, že se do organizace po několika měsících vrátilo zčásti ovzduší akceschopného ruchu. Bylo by hlásové přehlízet, jak složitá zůstává spleť ekonomických a finančních problémů, které čekají na řešení. Nicméně je skutečnost, že se v Lucemburku dosáhlo poprvé po delší době jistého pokroku, přece jen slibným obrátem. Velká Británie chce nyní upravit své postavení ve společném trhu na základě platných smluv. Ministr zahraničí Callaghan žádal hlavně snížení britského příspěvku na rozpočet Evropského hospodářského společenství — což je dosažitelné bez podstatných zásahů do celkového smluvního komplexu. Rada ministrů zahraničí vyšla Callaghanovi vstříc tím, že pověřila příslušný orgán společného trhu vypracováním studie o hospodářském a finančním zatížení všech devíti členských zemí. A tak v Lucemburku, kde v radě ministrů zahraničí měli po vládních změnách v Bonnu a Paříži premiéru nový západoněmecký správce zahraničněpolitického resortu Hans-Dietrich Genscher a jeho francouzský protějšek Jean Sauvagnargues, převládla vůle ke konstruktivnímu postoji. Nejinak tomu bylo v radě ministrů zemědělství, kde se podařilo dospět k dohodě o

Mezinárodní přehled

postupném odbourávání restrikcí, které uvalila na dovoz zemědělských produktů italská vláda. Takzvaná "zelená lira", což je označení pro zvláštní kurs italské měny v zemědělském obchodu mezi zeměmi společného trhu, bude devalvována o 12 a půl procent. Zdali to pomůže italské platební bilanci, kterou ministr Emilio Colombo označil na společném zasedání obou ministerských rad za katastrofální, se musí teprve ukázat.

SSSR A NAFTA

Sovětský ministr petrolejářského průmyslu Valentin Šašin před časem řekl, že se cizina nebude podílet na rozvoji nalezišť ropy a zemního plynu v Sovětském svazu. Naznačil tím, že moskevská vláda patrně upustila od svého záměru prodávat ropu ve velkém zahraničním odběratelům a že Sověty budou zúčtkovávat své přírodní zdroje samy. Sovětský ministr přitom výslovně vyloučil rozsáhlé dodávky ropy Japonku, které byly předmětem letitých jednání s tokijskou vládou. Moskevské vedení v základu zrevidovalo svou energetickou politiku. Před říjnovou válkou na Blízkém východě a naftovou krizí — která ji následovala, západní odborníci soudili, že Sověty založily svou dlouhodobou energetickou politiku na předpokladu, že budou moci

soustavně a výhodně rozšiřovat dovoz ropy z arabských zemí a zároveň stupňovat vývoz naftu na Západ. Energetická politika, kterou nepřímo načrtl sovětský ministr, předpokládá, že se vývoz a dovoz paliv v dohledné budoucnosti valně nezmění.

Šašin výslovně řekl, že Sověty neplánují významné rozšíření obchodu s naftou v této dekádě. Před říjnovou válkou se pozorovatelé na Západě domnívali, že Sověty budou musit podstatně zvýšit vývoz ropy na Západ, aby získaly tvrdé valuty na nákup moderní techniky ve vyspělých kapitalistických zemích. V důsledku naftové krise však světové ceny nafty stouply více než třikrát, což znamená, že za stejné množství vyvezené nafty Sověty nyní dostávají více než třikrát tolik valut jako předtím. Ale ani druhý předpoklad, že Sověty budou moci dostávat arabskou naftu výměnou za své zbraně a jiné formy pomoci, zřejmě už neplatí. Podle zpráv, kolujících v diplomatických kruzích, dal i Bagdád, nejlepší přítel Moskvy v arabském světě, Sovětům jasně na srozuměnou, že bude napříště požadovat za iráckou naftu platby v tvrdé valuti. Zdá se tedy, že Sověty udělaly rozumnou věc, jestliže se rozhodly přejít na nacionalističtější naftovou politiku.

Sověty upustily od projektu ropovodu napříč Sibiří k Tichému oceánu a postaví místo něho železnici. Teprve potom, až bude tato stavba dokončena, to je v raných osmdesátých letech, bude snad možné prodávat Japonku větší množství ropy. Z velkého sibiřského projektu tedy sešlo. Co se týče sovjap, dohody z dubna letošního roku o průzkumu nalezišť zemního plynu na východní Sibiři, tento projekt je podmíněn účastí Spojených států. Tu však zablokoval washingtonský kongres, který vznesl námitky proti financování americkou Bankou pro vývoz a dovoz. Za zmínku stojí také Šašinovo prohlášení, že Sověty budou těžit na počátku osmdesátých let přes 600 milionů tun ropy ročně, ale spotřebují samy, jak řekl, "500 milionů tun nebo více," a že vyváží nyní v průměru 80 milionů tun ročně. Připomeňme, že loni vyvezly Sověty 60 milionů tun ropy na Západ a 47 milionů tun do východní Evropy.

PUMA POUZE PRO OBRANU?

Čína soustředí veškeré poznatky jaderné energetiky na rozvoj vyspělých zbraní, ale tvrdí, že by jich použila jen v obraně. V minulých deseti letech provedli Číňané v provincii Sinkiangu sérii zkoušek atomových a vodíkových bomb a pracují teď

na dálkových střelách s doletem až 10 tisíc kilometrů.

Čína vždy zdůrazňovala, že nepoužije jaderné zbraně první, a vysvětluje svůj vývoj zbraní hromadné zkázy tím, že chce zlomit nukleární monopol obou supervelmocí a nakonec zlikvidovat jaderné zbraně vůbec. Peking odmítá podepsat smlouvy o zákazu zkoušek a výroby jaderných zbraní s tím, že tyto pakty jsou bezcenné a ošidné. V posledních měsících Čína znovu a znovu kritizovala Spojené státy a Sověty, že hovoří o omezení strategických zbraní, ale nadále rozšiřují své nukleární zbrojnice. Všechny podrobnosti o čínském jaderném programu jsou přísně střeženým tajemstvím. Jak uvedla agentura Reuter s poukazem na spolehlivé prameny v Pekingu, od roztržky se Sověty před patnácti lety provádějí Číňané tento program bez jakékoliv zahraniční pomoci.

STALIN — HITLER

V den Titových 82. narozenin přinesl interview s prezidentem bělehradský deník Borba. Tito mluví o tom, jak pracuje od rána až do půlnoci a že nestrpí na stole nevyřízenou práci. V jiném interview Tito řekl, že jeho rozhodnutí postavit se na odpor Stalinovi, bylo pro něho, disciplinovaného komunistu ještě nesnadnější než rozhodnutí bojovat proti Hitlerovi.

Avšak rozhodl se nepoddat se Stalinovu diktátu, poněvadž byla, jak Tito dále řekl — v sázce otázka dalšího vývoje socialismu a vztahů mezi socialistickými zeměmi.

POCTY PRO HEATHA

Vůdce britské konservativní strany, bývalý ministerský předseda Edward Heath — skončil své oficiální rozhovory v Pekingu, který mu připravil nadšené uvítání. Už to, že Heath přijal osobně, necelých 24 hodin po jeho příletu sám Mao Ce-tung a hovořil s ním půldruhé hodiny, je něco zcela nezvyklého a ukazuje, že Číňané přikládají návštěvě britského státníka mimořádnou důležitost. Sovětská agentura TASS informovala o ní s hořkou ironií: Číňané prý chtěli ukázat, jak velice si váží vůdce britských konservativců, který sympatizoval s výzvami Pekingu, aby se NATO vojensky posilovalo. Moskva naznačila, že Peking má více společného s britskými konservativci než s labouristickou vládou. Heath nenavštívil Moskvu, od jeho cesty do sovětského hlavního města, plánované na letošní rok, bylo upuštěno — když v Londýně došlo ke změně vlády. Edward Heath konferoval také s náměstkem ministerského předsedy

Teng-Hsiao-Pingem. Zajímavá byla zmínka Teng-Hsiao Pinga na oficiálním banketu k počtu britského hosta, která se zřejmě vztahuje k případu východoněmeckého špiona v Bonnu, Guillaumea.

Teng-Hsiao Ping mezi jiným řekl: "Poslední vývoj ukazuje, že jsou lidé, kteří veřejně mluví o přátelství a potají vysílají špióny. Když tito lidé sedí naproti vám, mluví o bezpečnosti a za vašimi zády si počínají jako špiolenci.

Neustále hrají melodii o odzbrojení a ve skutečnosti sami ve zbrojení pokračují.

ČESKOMORAVSKÁ A SOVĚTI

Je známo, že SSSR vede právě velkou akci za navázání úzkých průmyslově-koperačních styků s vyspělými západními zeměmi. Stav sovětské ekonomiky potřebuje zcela nutně novou krev, kterou nelze za daného stavu technického rozvoje jinde získat. Je ovšem taky známo, že v prvních poválečných desetiletích brali Sověti tuto krev z oněch vyspělejších středoevropských zemí, které zabrali do svého světově-mocenského uskupeení. Šlo především o Československo a východní Německo, částečně o Maďarsko a Polsko. Jeden z názorných důkazů je čs. strojírenský průmysl, jehož vývoz se prakticky zcela obrátil na Východ, a to často za podmínek, které se podobaly velmocenskému obchodu s nejzaostalejšími koloniemi. Nejznámější příklad tohoto druhu je těžba čs. uranu. Ale jsou i další případy, na nichž se dá lehko dokázat, jak nenasytný Sovětský svaz vysává svého ekonomicky vyspělejšího satelitu. Jeden doklad za jiné: známý pražský strojírenský závod Českomoravská Kolben-Daněk (ČKD) dodával do Ruska stroje už před téměř sto lety. Dnes ovšem míří do SSSR celá polovina vývozního zboží tohoto závodu; jsou to především lokomočivky — a to ročně 220, což je i ve světovém měřítku množství věru nevidané; dále tramvaje, kompresory, chladicí zařízení, naftové motory a diesela-gregáty, elektrotechnické výrobky, polovodiče, autojeřáby, jakož i stroje a zařízení pro zpracování nerostných surovin. Tedy: sortiment dosti rozsáhlý. Pokud jde o tramvaje, (které se dodávají i do východního Německa), používá se na nich zvlášť účinný tyristorizační systém, který umožňuje především vyšší výkon při menší spotřebě energie. Čs. "know-how" se tedy do SSSR vyváží už dávno, a to za podmínek mnohem horších — než by se bývalo dalo vyvézt na čistě obchodní bázi jinam do světa. Tu je nutno zdůraznit: "bývalo dalo". Mezitím pokročila světová vyspělá technika tak daleko, že ani (proti sovětským lepší) čs. výrobky na světových trzích stoprocentně neobstojí.

Nechte Vaše peníze pracovat pro Vás!

Zvýšili jsme úroky a platíme nyní:

7.50% přinese 7.90%

na vkladní certifikáty

aspoň \$ 1.000.00 zaručené na čtyři roky

6.75% přinese 7.08%

na vkladní certifikáty

aspoň \$ 500.00 zaručené na tři roky

6.50% přinese 6.81%

na vkladní certifikáty

aspoň \$ 500.00 zaručené na 2 roky

5.25% přinese 5.47%

na vkladní knížky

▼ jakémkoliv obnose od \$ 3.00 výše.

Úroky na vkladní Certifikáty počítáme a vyplatíme čtvrtletně, úroky na vkladní knížky počítáme a připsujeme též čtvrtletně.

Peníze jsou zaručené pro každého až do \$20,000.00 vládní pojišťovnou *Federal Savings and Loan Insurance Corporation* ve Washingtoně.

Uložte si peníze u nás porostou Vám velmi rychle.

FOURTH FEDERAL SAVINGS AND LOAN ASSOCIATION

1355 FIRST AVENUE, NEW YORK N.Y. 10021

aneb

2636 CENTRAL PARK AVE.,

Central Shopping Plaza, Yonkers, New York 10710

and

590 EAST 187 STREET

Bronx, New York 10458

Smrkovského esence poznání

Názory na J. Smrkovského mohou být protichůdné, tak jako byly protichůdné jeho životní osudy: vyučený pekař, který se po školení v Kominformě stal profesionálním revolucionářem se sice podílil jako místopředseda České národní rady na Pražském povstání v r. 1945, ale krátce na to je odstaven na bezvýznamné místo, v únoru 1948 se objevuje jako velitel lidových milic, ale krátce na to mizí ve vězení, v lednu 1968 jako jeden z prvních vystupuje otevřeně pro dalekosáhlou politickou reformu a přec se často dostává s ostatními reformátory do konfliktu. Ani jeho kritikové mu však nemohou upřít statečnost, s níž zápasil po 21. srpnu 1968 o ukájení toho, čeho bylo do té doby dosaženo, a především osobní odvahu, kterou projevil, když v době, kdy mnozí někdejší radikálové dávno utichli, nebo se uchýlili do bezpečí, se na podzim roku 1971 v rozhovoru pro zahraniční tisk znovu přihlásil k myšlenkám Pražského jara a podrobil současný režim ostré kritice, a když o rok později v dopise západoevropským socialistům zdůraznil, že české socialistické hnutí tkví svými kořeny v západním socialismu a ne ve východním.

Tento plořil Jos. Smrkovského dokresluje rozhovory, které s anonymním partnerem vedl na sklonku života a jejichž záznam se nyní dostal na Západ. Jsou shrnutím jeho životních zkušeností, esenci poznání. Se strážlivostí reálného politika uvažuje o dnešku a především o zítřku, o tom, co od tohoto zítřka můžeme čekat.

Bez tanků by se to rozletělo

Tak, jako už několikrát předtím Smrkovský otevřeně říká, že současný režim je udržován jen sovětskou mocí,

Bez ní ne, že by se rozpadl, "to je slabé slovo. Ono by se to rozletělo". Počítat však s tím, že v dohledné době sovětský vliv u nás zmizí, že na příklad bude vytvořeno bezatomové pásmo, "a že v důsledku toho jednoho krásného dne odejdou sovětská vojska a my vyjdeme do ulic a vyhlásíme nejen národní — ale i politickou svobodu", — považuje za nesmysl. Poněvadž i kdyby sovětská armáda byla za hranicemi, nebude to znamenat politickou nezávislost na Moskvě. Stejně tak odmítá názory, že by tlak Číny mohl přinést svobodu východoevropským národům. "At' se nám to líbí nebo nelíbí, tento systém má před sebou ještě mnoho let života". Toto konstatování může zejména u jeho kritiků v zahraničí vyvolat další obvinění. Ne oprávněná, po-

hospodářský organismus stává stále komplikovanější a roste význam a počet odborných a vědeckých pracovníků. V této situaci roste opoziční hnutí, které by bylo za Stalina nemyslitelné.

Vliv mezinárodního uvolnění

Smrkovský předpokládá, že "dříve či později rigidní struktury režimu povolí" poněvadž bude hledat vyrovnaní se společností a bude nucen v některých oblastech ustoupit. K tomu bude přispívat mezinárodní vývoj — kterého se režim ve skutečnosti bojí: "Všechny byrokratické diktatury v sovětském bloku rády hovoří o mezinárodním uvolnění, ale při tom se ho děsivě bojí, aby snad nepřivedlo vnitřní výbuch, aby si společnost nemyslela, že už přišel její čas." Smrkovský odporuje názorům těch, kteří soudí, že mezinárodní uvolnění nebude provázáno vnitřním uvolněním a odůvodňuje to tím, že "v moderním světě je souvislost, i když nepřímá, mezi vnitřní a zahraniční politikou." Poukazuje na to, že tento vývoj zneškodní mnohé propagandistické strašáky, jako bylo na př. údajné nebezpečí se strany NSR nebo USA. Vznikne problém s turisty, příjizďejícími ze západu a stejně tak bude nutno řešit problém cest na západ. Říká, že "od světa izolovaný totalitní systém je horší; se světem spojený slábne".

Sověti uvolnění potřebují. Snaží se udržet své velmocenské postavení a na to už nestačí jen zbraně: potřebují také zvýšit svůj hospodářský potenciál. Proto se snaží navázat tak intenzivně spolupráci se Západem. Ale to opět povede k navazování kontaktů se světem a k oslabení centrální moci.

Toto nebezpečí se SSSR snaží kompenzovat zesílením integrace v Radě vzájemné hospodářské pomoci. I tam totiž dochází k odstředivým snahám, které podporuje především Čína. Smrkovský se nedomnívá, že by to mo-

hlo vést k rozpadu RVHP, naopak k uvolnění závislosti jednotlivých států na SSSR, k její vnitřní demokratisaci. Existují však tyto tendence?

Mistodržící a carská vrchnost

Smrkovský se domnívá, že hledání cest jak se zbavit závislosti na Moskvě existuje i v jiných zemích, i když to není vždy tak zřejmé jako v případě Rumunska a že tyto snahy existují nejen u obyvatelstva, ale dokonce v samotné špičce mocenského aparátu. A to přesto, že právě ona hlásá do světa svou oddanost a věrnost Moskvě. To totiž patří k rituálu vztahů uvnitř bloku (a jak říká — i mezi touto špičkou se najde jen málo těch, kteří to berou vážně). Velmi zajímavá je v této souvislosti zmínka o NDR, "v níž v poslední době dochází k pohybu, který u nás zasluhuje mimořádnou pozornost".

Jinde Smrkovský říká: U nás vládnou lidé, kteří ve své podstatě jsou pro Moskvu nespolehliví. Ale to není nic zvláštního, stejně to vypadá i jinde, v okolních socialistických zemích. Pro Moskvu nespolehliví politikové se objevují v samotných sovětských republikách. Na jiném místě říká svému partnerovi: Poslouchej dobře. Pokud jde o charakteristiku systému, není často mezi těmi, kteří jsou u moci a mnou velký rozdíl. Oni jsou však v situaci, že musí své skutečné názory skrývat, aby nepronikly na veřejnost. . . Já si to mohu dovolit. Nечci moralisovat. Podstatné je, že sami nevěří systému, kterému předsedají." A proto i uvnitř mocenského aparátu, ve všech jeho stupních od shora až po kraje a okresy jsou lidé, kteří jsou ochotni spolupracovat s opozicí. Jsou to ti, kteří jí svými názory stojí blízko a pak ti, kteří to dělají z alibismu.

Jak se to srovnává s tím, že se podílejí na tomto režimu a že dokonce ty, s kterými potají souhlasí dávají hlídat a zavírají, vysvětluje Smrkovský tím, že to jsou lidé, kteří si sice nedělají iluze o systému, o tom, co si lidé myslí, ale při tom jsou to oportunisté, kteří vycházejí z přesvědčení, že "proti Moskvě nic nezmůžeme, nic si nevyvzdorujeme, musíme se v základních věcech přizpůsobit a vytvořit z naší země klidnou, nepodezřelou oblast, aby se tu dalo alespoň něco udělat. . . Moc rádi by vytvořili prosperující společnost, aby se lidem hmotně dobře dařilo, aby měli byty, auta, hodné jídla a zároveň aby byli hodní a do politiky se nepletlí."

O nynějším systému. Jaký by měl být

Systém, který vznikl po r. 1948 "je pro mne dnes systémem minulosti, zastaralý a konservativní. Nemá nic

společného se socialistickým uspořádáním politického života, kultury, hospodářství. Je to hrubý a neomalený ničitel lidských svobod a občanských práv. Jak se to stalo je jiná, i když nesmírně závažná věc".

Budoucí systém musí, podle Smrkovského, zaručovat občanská práva a svobody všem bez rozdílu. A zkušenosti dokazují, že přes všechna prohlášení a navzdory ústavám tyto svobody nemohou systémy s jednou stranou zaručit, protože "mocenský monopol vede k tomu, že přestane fungovat i ten minimální kontrolní mechanismus, který je zákonem stanoven."

Proto se vyslovuje pro takový systém, který by umožňoval výměnu vládnoucí garnitury bez otřesů, jako přirozenou věc politického života. A to může zajistit systém ne sice mnoha, ale třeba dvou stran, zpočátku snad i systém jen jedné strany za předpokladu, že by byla demokraticky organizována, a že by jako samostatná společenská síla fungovaly odbory a jiné organizace a že by byla zajištěna svoboda tisku. Tyto jeho představy dokresluje jiné místo z jeho rozhovorů, kde mluví o programech r. 1968 a označuje je jako "poznámenané různými taktickými ohledy své doby" a díla "kompromisů, vzešlých z vnitřních bojů."

Vyhlídky do budoucnosti

Proti skepsi z letargie, která zavládla ve společnosti, Smrkovský jistě velmi správně, připomíná, že mnohým v r. 1967 ani nenapadlo, že by se něco podstatného mohlo stát. "A za rok to u nás vypadalo k nepoznání. . . Letargie společnosti není konstantní, není neměnná. . ." A dále: "historická zkušenost nás učí, že ani totalitní systém není neměnný, že na něj působí i stav společnosti i mezinárodní vývoj."

Pro další vývoj považuje za rozhodující tři skutečnosti: 1. nemožnost byrokratické diktatury stabilizovat se. (Každý totalitní systém se musí přizpůsobovat alespoň některým potřebám společnosti. Proto se jeho představitelé pokoušejí získat třeba na kulturní frontě opravdové tvůrce, proto dělají "námluvy" u intelektuálů, vědců a pod.) 2. Změny vědomí obyvatelstva.

("Ztráta iluzí o Sovětském svazu není jedinou ztrátou. . . Komunistická strana přestala být i pro dělnickou třídu představitelem boje o pokrok. Lidé mají jinou představu o socialismu než je to, v čem žijí".) 3. Vývoj ve světě a v Evropě. (Zde Smrkovský odpovídá na časté námitky, že by nový demokratisační proces zákonitě vedl opět k 21. srpnu: jednak ti, kteří budou stát v jeho čele, budou chytřejší. Ale i Moskva bude víc spjata s okolním světem a sotva by mohla riskovat válku ve vlastním táboře. Smrkovský

v této souvislosti otevřeně zastává stanovisko, že se ČSSR měla v srpnu 1968 vojensky bránit. Při tom však by záleželo i na tom, jaké možnosti by jí poskytla druhá strana.)

Vše to však neznamená, že by k zásadní změně mohlo dojít "už zítra", nebo jak říká na jiném místě, že by cílem opozičního hnutí mělo být bezprostřední svržení existující moci. (Kdo by se to domníval, "byl by naivka a dost nebezpečný fantasta. . . Situace nic podobného nenaznačuje. . . To jsou iluze a iluze, které se neuskuteční, vyvolávají beznaděj, bezperspektivnost — pasivitu. . .") Půjde o proces změn, který bude vytvářet pole pro zápas o demokratisaci,

Trpké životní poznání

Na závěr sých rozhovorů Smrkovský připomíná francouzského básníka a komunistu Luise Aragona, který v posledním čísle svých *Lettres Françaises*, které KSČ prakticky zlikvidovala, bilancoval existenci tohoto časopisu a svůj život. Jako leitmotiv z toho zaznívalo: Prohrál jsem svůj život. Smrkovský k tomu říká, že je to jistě výraz zklamání z mladistvé komunistické víry a dodává: "Takové zklamání i ne jeden z nás prožil a prožívá dodnes. . . My z toho, co jsme prožili, musíme vyvodit závěry."

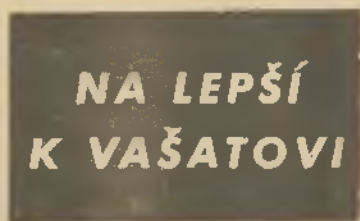
Je to jistě trpké poznání — ke kterému na sklonku života dospěl člověk, který ho komunistické straně cele zasvětil. O to větší úctu si Smrkovský zaslouží tím, že je přiznává a vyslovuje otevřeně a že na svém poznání důsledně trvá:

"Já bych se přece taky chtěl dočkat příjemnější životní atmosféry, dobře dýchatelného ovzduší, pocitu, že mne nikdo neodposlouchává, nešpicluje můj byt a lidi, kteří za mnou chodí. Ale dejme tomu, že se toho už nedomám. To se proto mám změnit, mám převrátit žebříček přijatých hodnot, mám to snad dokonce vyhlásit?"

Podívej se do minulosti. Nejednou lidé žili v zajetí moci, jejíž rozklad byl v nedohlednu. Její představitelé říkali: jste směšní, jste slabí, vzdejte se a pokořte, získáte mnohé výhody! — Ale lidé se nevzdali a nepokořili a proto si je dodneska pamatujeme a čerpáme z nich jednou poučením, jindy prostou lidskou posilu. Oni se ovšem nevzdali a nepokořili snad z nějakého estrádního exhibicionismu. Většinou to byly důvody mnohem prostší: nebyli schopni vzdát se poznané pravdy a svého názoru, zrozeného z tohoto poznání."

Neméně než tato slova však zasluhují pozornost jeho úvahy o československé současnosti a budoucnosti. Neuspokojí pravděpodobně plnokrevné radikály. Ale dají jistě dost látky k přemýšlení těm ostatním.

P. HABERMAN

něvadž Smrkovský sám říká, že je to nepříjemné konstatování, nepříjemnější navíc v jeho věku. Dodává k tomu však, že je nutno se zbavovat iluzí, kterými byla česká politika vždy zatížena.

S čím počítá, jsou proměny, i když ani v ně mnozí nevěří. Nutností změn je podle něho východoevropský systém vystaven všude a všude k těmto změnám došlo, i v Sovětském svazu. Jako příklad uvádí, že se přestalo s masovou likvidací celých společenských skupin, že byl limitován systém rozsáhlých pracovních táborů, ale za rozhodující při tom považuje změny, ke kterým dochází v hospodářském a civilizačním rozvoji Sovětského svazu, kdy se společenský a

**NA LEPŠÍ
K VAŠATOVÍ**

SPORT

Výsledky I. fotb. ligy: Dukla — Bohemians 1:0, Sparta-Trnava 0:0, Teplice-Ostrava 1:1, Slovan-Nitra 4:2, Žilina-Slavia 2:1, Prešov-Brno 0:1, Lokomotiva-VSS 3:2, Plzeň — Inter 1:1. Titul mistra ČSSR získal Slovan Bratislava a sestupují kluby Lokomotiva Košice a Tatran Prešov.

1. Slovan Bratislava	37
2. Dukla Praha	35
3. Slavia Praha	34
4. Baník Ostrava	34
5. ZVL Žilina	30
6. Sklounion Teplice	29
7. Spartak Trnava	29
8. Sparta Praha	29
9. VSS Košice	29
10. Zbrojovka BRNO	29
11. AC Nitra	29
12. Bohemians Praha	28
13. Inter Bratislava	28
14. Škoda Plzeň	28
15. Lokomotiva Košice	27
16. Tatran Prešov	25

Jak byla I. liga vyrovnaná dokazuje fakt, že mezi vítězem a sestupujícími bylo jen 10 bodů rozdílu. Výkonnost vcelku nebyla valná, však

také se šs. fotbal nedostal k reprezentaci na mistrovství světa v NSR.

František Plánička má sedmdesát let. Jménem široké sportovní veřejnosti mu provoláváme "Živio!"

Třetina lidstva sleduje pomocí televise a retranslačních družic probíhající mistrovství světa ve fotbale, které slavnostně zahájil na Waldstadionu ve Frankfurtu prezident NSR Heineman. Reportuje 1400 televizních komentátorů, fotografuje 350 fotografů a přítomno je 1700 novinářů.

90ti-minutový zápas dosavadního mistra světa Brazílie s Jugoslávií neměl očekávanou úroveň. Utkání skončilo 0:0. Jugoslávie měla lepší mužstvo. Bylo tam 62.000 diváků. Další výsledky: NSR-Chile 1:0, NDR-Austrálie 2:0, Zaire-Skotsko 0:2, Švédsko-Bulharsko 0:0, Holandsko-Uruguay 2:0, Itálie-Haiti 3:1, Polsko-Argentina 3:2, NDR-Chile 1:1, NSR-Austrálie 3:0, Jugoslávie-Zaire 9:0, Skotsko-Brazílie 0:0. —Mzpl

Ceny za filmy

Na 11. mezinárodním festivalu krátkých filmů v polském městě Krakově získal jednu z hlavních cen — Stříbrného draka — režisér Jaromír Jireš za film Kasaf. Zvláštní cena poroty byla udělena Edgaru Diasovi za snímek Mechanická poema.

Z Tucsonu, Arizona

V březnu a dubnu neměl Čs. amer. spol. klub kde schůzovat, a tak jsme měli poprvé za devatenáct let nedobrovolné prázdniny. Sešli jsme se zas až v květnu o svátku Dne matek. A jen samí členové — pouze jeden host, a rozloučili jsme se i s přespolním naším bratrem Vojtou Havlíčkem, právě se chystajícím se svou chotí k návratu domů do Kanady. O významu Dne matek, (jichž bylo přítomno dvakrát tolik co tatíků) promluvil česky a anglicky předseda br. Frant. Novák. Pak následovaly recitace a písně a po vyřízení běžných záležitostí parádní číslo programu: tance sboru Interlandia Folk Songs Club. Tanečníci byli oděni v národní kroje etnických skupin (tři kroje byly československé) a svými výkony uchvátili tak, že po jejich odchodu se dali do tance i naši.

O velikonoční neděli uspořádala veřejná knihovna opět besedu tucsonských spisovatelů s jejich čtenáři. Byl na ni pozván i zdejší český básník arizonské pouště, jenž v té besedě musel několikrát nejen milovníkům, ale i tvůrcům krásné literatury vysvětlovat, že název Czechs neznamena jen skupinu exulantů z dnešního Československa, ale i příslušníky velké etnické skupiny, která zůstává hluboké kořeny v Americe již v dobách koloniálních, ale před první světovou válkou byla tu dobře známa pod jménem Bohemians a Moravians...

V tomto sloupku byla již několikrát zmínka o Augustinu Brichtovi, synu českého přistěhovalce a vynikajícího pionýra amerického západu, jenž byl prvním učitelem na první veřejné škole v Arizoně, otevřená v r. 1867 zde v Tucsonu a tajemníkem první teritoriální legislatury a pak i poslancem v této zákonodárné. Že Brichta nebyl jediným krajanem, jenž ve starších dobách Arizony vynikl ve veřejném životě, připomenula nám v minulých dnech zpráva o náhlém úmrtí dvaadvadesátiletého Jacoba Weinbergra v San Diegu v Kalifornii, jenž byl posledním žijícím z členů ústavního shromáždění teritoria Arizony, zvoleného v roce 1910, aby vypracovalo státní ústavu, na základě které pak v r. 1912 "Teritory Arizona" bylo prohlášeno osmačtyřicátým státem USA. Weinberger se narodil v roce 1882 v Čechách a emigroval s rodiči do Ameriky v r. 1889. Vystudoval práva na státních universitách v Coloradu a Arizoně. Druhou polovinu svého dlouhého života prožil v Kalifornii, kde provozoval právní praxi a zastával několik úřadů. V r. 1946 byl prezidentem Trumanem jmenován federálním soudcem. V r. 1958 zanechal právní praxe, nevdal se však úřadu, kde pracoval do poslední své chvíle: ještě den před svým skolem podepsal poslední z více než 22.000 občanských listů, udělujících americké občanství přistěhovalcům, k nimž, ježto sám byl přistěhovalce, měl dobrý poměr...

A Indiáni? Měli 19. května na navajské rezervaci velký den. Byla to dedikace vysoké indiánské školy pod horami Lukacukaci, asi 40 mil od Window Rock, hlavního města Navajů. Škola byla založena v r. 1968, ale 600 studentů bylo nejprve vyučováno v Many farms High School. Ted' už mají vlastní kampus, jenž stál 12 milionů dolarů. Všechny budovy jsou osmihrané v tradičním stylu hoganu, domku, v nichž ti Indiáni po staletí bydlí. Je to první vysoká škola jen Indiány spravovaná a věnovaná studiu jazyka, kultury, legend a tradic Navajů, největšího indiánského národa v severní Americe.

ARIZ.

D'Estaing a pokusy

Sotva Francie oznámila, že opět vstupují v platnost bezpečnostní opatření v oblasti francouzských nukleárních pokusů v Tichém oceáně — čili že se připravuje nová, v pořadí už osmá série těchto pokusů, ohlásil ministr pro vnitřní reformy Jean-Jacques Servan-Schreiber, že k tomu zaujme stanovisko na tiskové konferenci. Účastníci této události slyšeli pak odsouzení chystaných pokusů. Samozřejmě to nebylo nic překvapujícího, neboť Servan-Schreiber jel konečnou loňní na Tahiti, aby tam jaksi na místě vedl kampaň proti tehdejšímu francouzskému nukleárnímu pokusům. Loň však tento předseda strany, která se nazývá radikálně-socialistickou — ale patří k reformistickému politickému středu, vystupoval proti vládní nukleární politice z opozičního postavení, ale letos ho nový prezident Giscard d'Estaing jmenoval ministrem.

V nové vládě, jež teprve připravuje uveřejnění podrobností o svém hospodářském a sociálně-reformním programu, se však Servan-Schreiber ani neohrál. Tiskovou konferencí dominoval — neboť o případu konferoval

prezident Giscard d'Estaing s ministerským předsedou Chiracem a výsledkem bylo propuštění Servana-Schreibera. Jistě se mohlo najít i jiné východisko, neboť Servan-Schreiber nezapomněl při vši kritice vládního nukleárního programu uvítat nedávné prohlášení mluvčího Elysejského paláce, že letní série pokusných nukleárních výbuchů v Polynésii uzavře tuto část experimentů a další pokusy budou podzemní. Servan-Schreiber padl nepochybně proto, že jeho tvrzení o postupu vojenských kruhů na vlastní pěst obsahovalo nepřímou kritiku gaullistického ministra obrany Souffleta, podle kterého však rozhodnutí o obnovení nukleárních pokusů spadá do kompetence prezidenta republiky, kterou vojenské kruhy v žádném ohledu neporušily. Je jasné, že kdyby se polemika tohoto druhu přenesla do kabinetu, mohla by být zárodkem povážlivějších konfliktů uvnitř vlády. Jmenování Servana-Schreibera ministrem patřilo k překvapujícím rozhodnutím prezidenta republiky, který se při výběru členů své první vlády neřídil příliš ohledy na

silu gaullistického hnutí v Národním shromáždění. Giscard d'Estaing však potřebuje podporu solidní parlamentní většiny. Potřebuje také to, aby vláda premiéra Chiraca působila jako soudržný celek. Bylo předvídatelné, že Servan-Schreiber nebude v ní nejsoudržnějším prvkem, a ještě více bylo předvídatelné, že se ze všech negaullistických ministrů dostane nejdříve do konfliktu s gaullisty. Stalo se to pouze mnohem dříve, než se čekalo. Servan-Schreiber nepředstavuje ve francouzském politickém životě takovou politickou sílu, aby jeho obětování mělo dalekosáhlé následky. Francouzský tisk se ho ani nezastává. Spíše nadhazuje otázku, proč prezident Giscard d'Estaing tohoto politika vůbec jmenoval.

—dž

Američtí obchodníci v Praze

Dohodu o dalších možnostech zvýšené spolupráce v oblasti obchodních, průmyslových a hospodářských vztahů parafovali v Praze zástupci obchodních komor USA a ČSSR. V čele delegace amerických představitelů byl předseda správní rady Americké obchodní komory Charles Smith.

"Udělal jsem stopu, květy na ní leží"

Nase tři jubilanty, F. C. Štěrba, R. A. Gorman a J. Martinka poji víc než společná výročí. Jsou to básníci, kteří překlenují jazykové propasti. Jsou to nezištní národní pracovníci, kteří nečekali na pomoc druhých, ale ukázali co dovedou sami. Vyrostli nad místní poměry a udělali obrovský kus práce pro českou věc v zahraničí. Jsou to ve smyslu Masarykově pěkní lidé.

Josef Martinek se narodil 23. března 1889 v Poděbradech. Brzo odešel do světa a pracoval jako kovotepec v Německu. Ve dvaceti letech emigroval do Clevelandu. Ihned se zapojil do krajanského života a do amerického dělnického hnutí. Učil v české škole, byl cvičitelem, pracoval v bratrských pojišťovacích jednotách a krajanských spolecích, a řečnil na schůzích horníků a dělníků v Pennsylvanii a Ohio. Stal se redaktorem Práva a Amerických dělnických listů.

Za první světové války pracoval intenzivně v československém odbojovém hnutí v Americe. Roku 1917 byl s T. G. Masarykem v Petrohradu a roku 1919 s československými legiemi na Sibiři. Po válce studoval sociologii na universitě v Clevelandu. Stal se průkopníkem družstevního hnutí — založil českou družstevní vesnici Tábor u Clevelandu a pracoval na ustavení starobních penzí ve funkci předsedy socialistické strany ve státě Ohio. V letech 1934 až 1939 byl šéfredaktorem večerního Práva lidu v Praze. Zde také vyšly dvě jeho knihy "Amerika v krizi" a "Američtí svobodomyslní v boji za naši samostatnost".

Po návratu do Chicaga pracoval v druhém odboji jako redaktor, řečník a tajemník Československé národní rady americké. Od roku 1946 žije v Arizoně. Zde publikoval "Dějiny čsl. národní rady americké" a výbornou historickou a sociologickou studii krajanů v USA "Století lednoty ČSA." Jeho první básnické sbírky "Na přelomu" a "Jiskry a oharky" vyšly za války. V Arizoně vydal "Listy

z deníku." "Verše ze zásuvky a verše zapomenuté", anglickou sbírku "Songs of the desert" a sbírku pohádek "O holoubkovi".

O deset let později, dne 27. května 1899 se v Poděbradech narodil Oldřich Ginsburg, který v Americe přijal jméno Roderick A. Gorman. Oldřich byl nejmladším z jedenácti dětí, z nichž i jiné vynikly v USA. Po dvouletém studiu na akademickém gymnasiu v Praze emigroval s rodiči do Chicaga roku 1911. Pokračoval ve studiích na Harrison High School a University of Chicago, kde obdržel titul bakaláře filosofie. Za první světové války sloužil v americké armádě. Před druhou světovou válkou pracoval na své doktorské thesi "Vliv Lorda Byrona na literaturu Slovanů". Tato činnost byla přerušena zprávou, že jeho syn Allan padl na belgické frontě v "Battle of the Bulge."

Gormanova dvoujazyčnost a láska k poezii se projevila v jeho činnosti. Z jeho publikací vynikají překlady Vrchlického Bar Kochba, Satanelle, Máchův Máj, Havlíčkovy Tyrolské elegie a Kolárova Slávy dcera. V roce 1932 vydal antologii české poezie "Soul of a Century". Je autorem celé řady překladů prózy, jako na příklad spisů Vojty Beneše, Čapkova Továrny na absolutno, Lecoquova Ztraceného weekendu a díla Můj přítel Renoir. Byl spoluredaktorem krajanských biografii, z nichž poslední je Panorama. Gorman zavedl první rozhlasový program českého jazyka v Chicagu na stanicích WEDC, WSBC a WHFC a založil přednáškovou serií Toman Library Forum, která dosud trvá. Za války byl předsed-

dou Lawndale-Crawford civil defence speakers bureau.

Po celý život měl vřelý vztah k "University of Chicago." Již za svých studií byl spoluzakladatelem tanního Českého klubu. Byl národním předsedou spolku "Committee for the Establishment of a Professorship in Czech and Slovak Studies at the University of Chicago", od roku 1967 až do loňského roku, kdy si založení katedry vzala za svůj úkol Československá národní rada. Gorman je stále činný jednak jako řečník a jednak jako básník a překladatel. Loňského roku podnikl přednáškové turné po Kalifornii na pozvání "Muckenthaler Cultural Center."

Třetím jubilantem je František Karel Štěrba. Narodil se v Zlatci 18. června 1909. Vystudoval obchodní akademii v Plzni a před dvaceti lety se vystěhoval do Sao Paulo v Brazílii. Jeho kulturní a národní činnost je všestranná. Jako žurnalista přispívá do mnoha zahraničních časopisů. Je znalcem českého folklóru a zabývá se studiem českých lidových výrazů. Intenzivně pracuje na uchování identity lužických Srbů. Archivní práci pomohl zachránit mnoho zahraničního tisku v Archivu Bohemia v Kolině n. R. Z jeho knižně vydaných vědeckých prací jsou známy "Češi a Slovinci v Latinské Americe" a "Slovníček rukopisného boje". Štěrba přeložil do češtiny řadu brazilských básní a vydal sbírku "Brazilská mozaika". Je autorem celé řady originálních básní uveřejňovaných v zahraničních tisku. Štěrbova práce je těžká. Je izolován od hlavních proudů československého života a veškerý popud musí čerpat z vlastního nitra.

Naším jubilantům přejeme ze srdce dobré zdraví a sílu k další tvorbě.

DR. Z. HRUBAN

František Klátíl . . .

5. června 1905 — 19. března 1972

Novinářova práce denně umírá a denně se zas rodí. Ale i když pak žurnalista dopíše a sám odejde, zbude něco i z toho co není zavřeno ve svázaných ročnících novin jako materiál pro politické nebo kulturní kronikáře a historiky. Zbude to, co nebylo napsáno a vytištěno, co v kamarádských hovorech překypělo ze srdce, ba co jenom vyzářila mysl a co pak porůznu se vynořuje z paměti přátel.

A nám, kdo jsme Františka Klátíla znali z práce a z dopisů, zůstane tento rázovitý český novinář do smrti v myslí. Všecko bylo u něho charakteristické, všechno bylo jeho: úsměv a smích, gesta, řeč někdy rabelaisovská, prudké odůvodňování pojetých stanovisk. I písmo měl zvláštní, polehle, velké a jakoby pospíchající, připomínalo Františkovu chůzi a rozevřáté pohyby. Chyběla na něm jenom černá malířská vázanka, což před první válkou byl jakýsi odznak odchovanců Pulpánova a později Emila Špatného časopisu Mladé Proudy. Ty se často vzdouvaly proti oficiálním stanoviskům vlastní strany, ale z nich rostly protirakouské antimilitaristické manifestace — také procesy a žaláře — a pak i odboj.

Klátíl dokázal svou prací, že poctivý člověk nemusí pro strach zapírat sebe samého. Svě přesvědčení vyzkoušel zvidavým rozhlížením po světě a stykem s lidmi. Putoval po Paříži, navštívil Sovětský Svaz a napsal o tom knížku v době, kdy kromě ruských legionářů jen málo lidí u nás vědělo o Rusku z vlastního poznání. A byl dobrovolníkem československé zahraniční armády ve Francii a v Anglii. Usilovně se dobíral pravdy a usilovně ji hájil v novinách, na schůzích a po válce i v parlamentě. Trhal svůdné předivo lživých nepravd a sítí na číhadlech, a svým rozumem a citěním člověka v podstatě stále venkovského v mnohém prohlédl a předstihl staré politiky.

Ale když zvítězila lest a zrada opřená o bodáky sovětské velmocí a těžící z bezradnosti světové demokracie — František Klátíl musil zase do světa, ale už syrovějšího, než byl na počátku druhé války. A přece nezaložil ruce v klin, ani když přišel sem mezi nás. Bída nového exilu byla však v tom, jak exulanti zařadila ve všedním životě. Tak i Klátíl pojednou stál na průhonu místo na poli a ještě se musil bránit proti pošklebkám lidí zaopatřených.

Šel tedy na moře a jako by se v něm ztělesnil verš z mohutné Wolkrovky balady: "Kdo hvězdu ztratils na světě, sám jin' m hvězdou bud'!" Byl na lodi, která přinášela pomoc a naději ubožákům

trpícím v nejpodivnějších končinách světa.

Škoda, že odešel tak záhy, aniž mohl své zkušenosti z válečného exilu vyličit svým výrazným slohem, kde každé slovo jako by bylo vytesáno z kamene a kde by byl jistě napravil mnohé nepřesnosti a jednostrannosti vydaných pamětí. A škoda také, že odešel od nezpracované hory dojmů a zážitků z poutí po nekonečných vodách pod nekonečným nebem.

Ale i tak bude cenným přínosem do naší literatury Klátílov útlý sešitek veršů vytrysklých z bolesti nad sovětskou okupací Československa a napsaných na moři v srpnu 1968 u rajských Tahitských ostrovů, veršů překrásných v stesku a v trpké žalobě. Je v nich muživý smutek ne nad vlastním osudem, nýbrž nad osudem země, v níž se básník celý ztrácí, je v nich všechen rmut nashromážděný z těch nešťastných let. Jsou tam lehké ozvuky Hory a Wolkra a Máchova Máje, ale je tam klátílovský postřeh a obrazivost, klátílovská řeč, neobyčejně tvárná a melodická, dunívá jako zvon, je tam celá Klátílova bytost a opravdovost, palčivý žal, kterého básníci minulých generací zůstali ušetřeni. Klátíl skutečně ztratil "hvězdu na světě": svou opuštěnou zemi; stěžuje si, že "svět poznav, odepřuv, já nemám kam se vrátit" A říká, že "sní bláhově o jediném jen o přístavu . . ."

Tím přístavem, když se rozloučil s mořem, stala se nakrátko opět literární práce v Radě svobodného Československa. A tam konečně zas — noviny, jejichž první číslo uvedl připomínkou z námořnické básně svého milovaného Nerudy. Druhé číslo ještě připravil, ale už nespátlil.

A ten jediný jen přístav, ten, který "nemůže být smeten," našel dnes až tady, tady, kde jsme nedávno uložili i popel jeho kamaráda z vojny i z politiky, Václava Majera. Je to přístav, ale není to domov, není to země, "jejíž krása je jejím neštěstím," jak teskně pravil Klátíl v své baladě z Monterey. Tam v té daleké zemi, "jejímž žalostmi jenom žij," pochová jeho popel paní Milada která s ním sdílela léta exilu a které tu tlumočíme nejúpřímnější soustrast. A chtěl bych skončit ještě jedním veršem z Balady Františka Klátíla, vojáka a bojovníka perem jako rapír, toho námořníka Jana:

Na vodách plula noc, za lodí vlny mroucí, z života zbýva jen, co v něm je nehybnoucí. . . Ale to právě je čistota tvého štítu, drahý příteli, to právě je tvá láska k národu a zemi, která zůstává — i když lidé mizejí. Je bez konce jako to moře. A v tom zname-

Podnikové rady

O podnikových radách a vůbec o samosprávě se v Československu hodně (a od té doby veřejně už vlastně naposled) diskutovalo počátkem roku 1969. Ale jedno výročí s tím související je čerstvější. Bylo tomu v polovině května pět let, co poprvé nevyšly Listy (jež zastavil Gustav Husák), následnický list Literárních listů (jež zastavila sovětská okupace v srpnu 1968), což byl zase následnický list Literárních novin (jejichž redakci v září 1967 rozpustil Antonín Novotný). A jelikož nevyšly ony Listy, nepokračovala ani diskuse, vedená v nich o podnikových radách a o zákonu o socialistickém podniku. Byla to diskuse věcná a přemýšlivá. Stojí za to se proto u ní stručně zastavit a zopakovat z ní například jedno z prvních zjištění o průběhu voleb do podnikových rad; zjištění potěšující. Podle průzkumu jedné sociologické laboratoře v 67 podnicích se tam tehdy zúčastnilo voleb do podnikových rad 84% zaměstnanců. Všude se hlasovalo tajně. Na 10 míst v radách připadalo průměrně 26 kandidátů. Do rad bylo zvoleno 71,5% techniků a 22,6% dělníků, vesměs s vysokou kvalifikací, tedy pouze lidí s dostatečnými řídicími a odbornými schopnostmi. Z 813 zvolených členů bylo 52% členů KSČ. Odborový svaz kováků, tehdy nejprogresivnější ze složek odborového hnutí, označil podnikové rady nikoli za "poradenské orgány", ale za "vrcholně demokratické orgány správ, které rozhodují o koncepci rozvoje a hospodářské situaci podniků". Nadějný

počinek podnikových rad ovšem nastupující stranické a státní vedení brzy zlikvidovalo: přímá dělnická demokracie byla pro ně na první pohled cosi velice podezřelého a nebezpečného. Tady se to se společenským pokrokem myslelo příliš vážně. V jednom diskusním příspěvku v Listech před pěti lety se trefně a prozíravě psalo: "K dělnické moci mají všichni profesionálové vládnutí hlubokou nedůvěrou — a právem. Rozhodují-li se dělníci vzít sami do svých rukou výrobu, je to proto, že už nechtějí být jen součástí výrobního procesu, nýbrž jeho tvůrci: čili zásadu objektivního ří-

zení výroby chtějí nahradit subjektivizací výroby. Je to zúčtování se staletým principem evropského nazírání; znamená hlubokou přestavbu společnosti, zničení tradice její pasivity, a tedy i rozbití její navyké organizace; je konkrétní podobou revoluce, která otevírá cestu k pluralismu docela jiného druhu, než jaký si zatím dovedeme představit. Dělníci dnes ve svém úsilí o osvobození hledají spojení se studenty, spisovateli, intelektuály. Nečiní to z pouhých nějakých strategických důvodů: hledají smysl své svobody." Tolik připomínka doby před pěti lety, kdy se v Československu — jak už řečeno — na dlouhou dobu naposled diskutovalo o významné politicko-sociální otázce moderní doby: o spolořozhodování pracujících při výrobě.

MS

Pravidla pro Lipno

Lipenská rekreační oblast v Pošumaví dostala provozní řád. Na jezeře byl zakázán provoz soukromých lodí s motorovým pohonem a obytných plavidel. Byl vymezen prostor pro vodní lyžování a stanová tábořiště. V ubytovnách a chatových táborech je teď asi 300 lůžek.

Loni navštívilo Lipenskou přehradu 800.000 lidí, z toho řada hostů zahraničních.

Krajanský oznamovatel

2 X ZDARMA

zasíláme každé dva měsíce všem zájemcům o dobrou českou literaturu a kulturní zprávy pravidelný informační časopis Klubu čtenářů CCC Books Klub

Napište si na adresu:

CCC Books, 8 München 86, Postfach 86 02 07, BRD

EIMMALIGE KAPITALANLAGE

Hypothekarisch gesichert in Schweizer Bau-Grundstücken. Zins je nach Anlagedauer 10-15%. Min. Einlage S. Fr. 10.000. — (Kontrolle durch bekannte Schweizer Grossbank). Verlangen Sie unverbindlich Unterlagen bei

CS-Bau-Generalunternehmen
Haberweidstr. 50
CH-8610 USTER

Gerent: Otakar Sava Struz, Tel. 35 1 70

MORAVÁK,

28/173, žijící v západním Německu, hledá dívku k vážnému seznámení. Značka: "Krajané".

GALERIE KRAUSE

Tumbelenstrasse 37 — 8330 Pfäffikon (ZH)

neustále vystavuje práce českých a slovenských umělců. Možnost objednání knih i časopisů od všech nakladatelství a vydavatelství. Tel. 01/97 30 66

ANDORRA DANOVA OASA

Česká realitní kancelář v Andoře nabízí krajanské veřejnosti své služby. Konsultační středisko pro investice, termínové obchody, nemovitosti, zařízení trvalého pobytu jako podkladu pro residenci, zřizování a vedení bankovních kont s veškerým servisem.

International Property Agency
Agencia Internacional de la Propietat
Edifici Roseli
(Davant Gasolinera Esso)
LA MASSANA

Výstava známek

V Brně se konala celostátní výstava poštovních známek s mezinárodní účastí. Na 400 vystavovatelů z 65 zemí předvedlo i některé kuriozity.

Výstavy se zúčastnilo i 13 poštovních muzeí z různých zemí.

Naše knihy v exilu

Knihy vlastní edice a všech exilových nakladatelství do celého světa zasílá

LITERÁRNÍ KLUB

K.J. Krušina, I Fack, 5-126 08
Hägersten 8, Sweden, Europe.
Napište si o prospekt

ní budeš nám žít až do konce našich dní jako posila našich nadějí a víry v obnovu svobodného demokratického Československa.

Josef Falta, Chicago,
8. dubna 1972.

Právě vyšla kniha básní Františka Klátíla "Zpěvy země i moře", kterou je možno objednat také prostřednictvím našeho časopisu.

KOŘIST Z LOVCŮ

Mládež se nechce dát

Ti, kdo pronásledovali odpůrce vlády téměř půl století, jsou teď sami terčem pátrání. Z někdejších lovců se stala kořist. Stovky agentů obávané tajné policie jsou teď za týmiž mřížemi a v týchž smutně proslulých kobkách, v nichž kdysi živořili jejich zajatci. Jiní buď uprchli do ciziny nebo jsou na útěku před novými vládci země, kteří brzy po nedávném vojenském převratu rozpustili nenáviděný Generální direktorát bezpečnosti — v portugalské zkratce DGS.

Tento převrat smetl pravicový režim Marcella Caetana a připravil cestu pro návrat k demokracii. Asi 900 agentů, mezi jiným i bývalý náčelník DGS, major Fernando Silva Pais, bylo zatčeno, ale desítky jiných se ještě stále hledají. K nim patří údajní mučitelé. V portugalských novinách je mnoho inzerátů nebo prohlášení od lidí, kteří dementují, že by byli měli kdy co společného s tajnou policií, jež měla širokou síť udavačů. Vojenská chunťa, která tři týdny po převzetí moci jmenovala prozatímní civilní vládu, vyzvala obyvatelstvo, aby informovalo úřady o členech tajné policie, ale varovala před honem na čarodějnice a upozornila na možné důsledky tvrzení, založených na osobní nevraživosti a ne na faktech. Nejzazší lhůta, daná agentům, aby se přihlásili u vojenských úřadů, vypršela 18. května. Těm, kdo budou nyní polapeni, hrozí přísné tresty. Zrušení censure a nový otevřený postoj úřadů otevřel Pandořinu skříňku informací o mučení a nelidských poměrech v mateřské zemi i v zámořských územích — Angole, Mozambiku a Portugalské Guineji. Tajná policie byla vybavena rozsáhlými pravomocemi, pokud jde o zatýkání a vazbu, a údajně řídila také elitní, přepadové skupiny, operující v zámořských územích, jakož i elitní polovojenskou pořádkovou policii v mateřské zemi. Novináři mohou teď na vlastní oči vidět kobky a výslechové místnosti s nástroji mučení všeho druhu v bývalých politických věznicích, zvláště v Caxiaském vězení u Lisabonu. Za režimu bývalého ministerského předsedy Salazara a jeho nástupce Caetana byla tvrzení o mučení a špatném zacházení s vězni vždy důrazně dementována a označována často za komunistickou propagandu. Rozsáhlé kartotéky a záznamy tajné policie, které jsou teď přístupny novinářům, ukazují na postupný přechod od otevřené surovosti k subtilnějšímu psychologickému metodám výslechu. Odhalení praktik kdysi všudypřítomné tajné policie vyvolala silnou odezvu v portugalském tisku i v nově vytvořených politických stranách; mnozí z jejich předáků poznali policejní výslechy z vlastní zkušenosti.

Nová vláda ujistila, že prošetří činnost zatčených členů tajné policie a zjistí, zda se dopustili zločinů. Jak hluboce nenávidějí široké kruhy portugalského obyvatelstva tajnou policii, která se stala jakýmsi obětí be-ránkem za starý režim, se ukázalo, když junta dovolila Caetanovi, a bývalému prezidentovi, admirálu Americu Thomazovi, kteří byli hned po převratu posláni do vyhnanství na ostrov Madeiru, aby odletěli do Brazílie. Politické strany a tisk prudce reagovaly a daly jasně na srozuměnou, že deportace nesmí být precedensem pro to, jak nakládat s členy tajné policie, kteří pracovali přímo pro bývalé vládcy.

Agenti DGS ujišťují novináře, že se s nimi dobře zachá-

Občas lze slyšet z pražské propagandy nadějeplná slova o tom, že nová generace (zřejmě na rozdíl od ročníků starších) dobře a racionálně chápe dnešní okolnosti režimu. A vytváří se domněnka, že mladí lidé minimálně proti režimu nic nemají. Skutečnost, o níž se ovšem mohou přesvědčit jen očití svědci, protože do tisku se o pravém stavu věcí nic nedostane — však vypadá úplně jinak. Už malé děti (jak dosvědčují nářky stranických vychovatelek v mateřských školkách) žijí "dvojím životem": doma se o režimu a o "Rusá-cích" mluví jinak než ve

zí ve vězeních, střežených nyní vojáky a zvláštními jednotkami námořní pěchoty. —ský

školce, kde na to všechno mají přísné střežené osnovy. A to pokračuje samozřejmě i na všech dalších školských stupních. Nejvyhrocenější je přes všechno snažení situace na vysokých školách. Od r. 1969 došlo k několikanásobným prověrkám a čistkám. Při přijímacím řízení se podle složitějšího bodovacího systému dbá o to, aby přicházeli jen "prověřeni kádroví" studenti. A přesto musí nakonec samotné Rudé právo v předvečer letošních přijímacích rozhovorů přinést instruktivní úvodník, v němž se současný stav popisuje takto: "Stav socialistického uvědomění studentů vysokých škol zatím není přes všechna nesporná zlepšení stále ještě na úrovni, nezbytné pro budoucí příslušní-

ky socialistické inteligence. Cesta studentů od racionálního pochopení skutečnosti k mravnímu uvědomění a od tud k politicky pevným postojům není snadná. Vedle mnoha vnějších vlivů jako je působení antikomunistické ideologie a pozůstatků různých revizionistických a nacionalistických tendencí se na vysokých školách střetáváme i s maloměstáctvím." Na adresu pedagogů se tu odvozuje, že "by bylo naivní se ještě dnes domnívat, že lze ke studentům v uvědomovací práci zaujmout neutrální stanovisko". Pedagogickým zaměstnancům se tak má pohrozit: buď budete agitovat nebo — vyhazov. Zkušenost posledních let ukazuje, že ani to nic nepomáhá.

Večery pod lampou s českou knihou

Čtenářský hlad po dobré české knize trvá. Doma i v cizině. Kdežto doma současná literatura stagnuje, a starší kvalitní věci se vydávat nesmějí, my v emigraci máme v tom ohledu větší štěstí. Také Universum Sokol Publications patří k vydavatelstvím, které jsou sto zájmu čtenářů o dobrou českou knihu vyhovět. Zde je seznam a stručný popis knih, vydaných doposud naším nakladatelstvím:

DEMOKRATICKÝ MANIFEST —

Ferdinand Peroutka. Vyznání víry v demokracii, svou bodu a právo na národní sebeurčení. Mužný boj s ideologií komunismu, jehož slabiny jsou zde odhalovány nejpopulárnějším mistrem pera. Kniha skutečně hodná tradice českého humanismu.

POČÍTADLO —

Petr Den. Sbírka esejí, zkoumajících vztahy mezi náboženstvím, politikou a matematikou, jež se zároveň snaží dát novou náplň pojmu "demokracie", aby revoluce davů a nových národů, měnící podobu našeho století, nebyla revolucí nihilismu, prosté moci a smrti, nýbrž revolucí míru a života.

VE VLÁDĚ DRUHÉ REPUBLIKY —

dr. L. K. Feierabend. Paměti muže, který spoluřídil osudy národa a státu v tragické pomnichovské době. (Rozebráno).

VE VLÁDĚ PROTEKTORÁTU —

dr. L. K. Feierabend. Pokračování pamětí člena české protektorátní vlády z doby po 15. březnu 1939, obsahující množství zajímavých a významných detailů o tehdejších událostech.

Z VLÁDY DOMA — DO VLÁDY V EXILU —

dr. L. K. Feierabend. Autor zde líčí svůj dobrodružný útěk z Protektorátu přes Maďarsko, Jugoslávii a Francii do Londýna a popisuje zajímavým způsobem poměry v tehdejší exilové vládě presidenta Beneše.

ANTONÍN ŠVEHLA —

textová a fotografická monografie, vydaná ke stoletému výročí narození tohoto politika, který spoluza-kládal, budoval a řídil mladý československý stát. Neopodstatitelná publikace zejména pro mladé emigranty, kteří o Antonínu Švehlovi doma buď neslyšeli vůbec, anebo jenom nepravdy.

KAŽDÁ Z TĚCHTO KNIH PŘEDSTAVUJE TVORBU NAŠICH PŘEDNÍCH SPISOVATELŮ A BÁSNÍKŮ, ŽIJÍCÍCH MIMO SVOU VLAST. ZAKOUPENÍ NĚKTERÉ Z NICH OBOHATÍ JISTĚ VAŠI KNIHOVNU

ÚHLEM NA OBLOHU —

Miroslav Rašín. Sbírka cestopisných črt, zejména z Jižní Ameriky, politických i intimních úvah již zemřelého autora, je moderním protestem proti odlidštění a zmechanizování světa.

BEZNADĚJE A NADĚJE —

Karel Valehrach. Krajan, písmák líčí svůj těžký, avšak zkušenostmi bohatý život, v němž křížem — kráčem procestoval všech pět světadílů, s očima otevřenými a se srdcem, které rozumí lidské bídě.

OD A DO Z —

veselé abecední fantazírování-slovy a kresbami — populárního komika Járy Kouta.

VERŠE ZE ZÁSUVKY A VERŠE ZAPOMENUTÉ —

Josef Martínek. Česko-americký novinář a básník tu ve čtyřech částech podává silné básnické obrazy několika svých životních údobí.

HOLOUBEK, KTERÝ SE NA VŠECHNO PTAL —

Josef Martínek. Půvabná dětská knížka veršů s lahodnou češtinou a podivuhodnou fantazií.

SONGS OF THE DESERT —

Josef Martínek. Sbírka anglických básní, které byly otištěny ve více než 40-ti amerických a kanadských časopisech. Autora zde inspirovala zejména velká americká poušť na jihozápadě USA.

LEDY SE HNULY —

V. N. Duben. Kniha nutná pro každého, kdo chce vědět, kdy a jak začaly drobné sopečné výbuchy, které pak, po několika letech, vedly k Pražskému jaru.

THIS AND THAT —

E. J. Popera. Kdo zná české verše tohoto básníka, jistě sáhne se zvědavostí po jeho první sbírce básní anglických.

OBJEDNÁVÁM:

Demokratický manifest —	
Ferdinand Peroutka	\$4.00
Počítadlo — Petr Den	2.50
Ve vládě protektorátu —	
dr. L. K. Feierabend	3.00
Z vlády doma — do vlády v exilu —	
dr. L. K. Feierabend	3.00
Ledy se hnuly — V. N. Duben	3.00
Antonín Švehla	3.00

Úhlem na oblohu — Miroslav Rašín	2.50
Beznaděje a naděje — Karel Valehrach	2.50
Od A do Z — Jára Kohout	1.50
Verše ze zásuvky a verše zapomenuté —	
Josef Martínek	2.00
Holoubek, který se na všechno ptal —	
Josef Martínek	1.00
Songs of the Desert — Josef Martínek	3.00
This and that — E. J. Popera	2.00
Půlnoční pacient — Egon Hostovský	3.00